

PRILOG ARHEOLOŠKOJ TOPOGRAFIJI ŠARENGRADSKOG PROSTORA*

Izvorni znanstveni rad
UDK 904(497:5 Šarengrad) "652"

DUBRAVKA BALEN-LETUNIĆ
Arheološki muzej u Zagrebu
Trg Nikole Šubića Zrinskog 19
Hr - 10 000 Zagreb

Autorica je u radu prikupila poznatu i često objavljivanu građu, manje poznate ili posve nepoznate arheološke predmete koji potječu s različitih položaja šarengradskog prostora, a čuvaju se u Muzejskoj zbirci Franjevačkog samostana u Šarengradu, Muzeju grada Iloka te u pretpovijesnoj i antičkoj zbirci Arheološkog muzeja u Zagrebu.

Prvi arheološki predmeti s područja Šarengrada potječu s kraja 19. i početka 20. st., kad se preko organizirane mreže muzejskih povjerenika prikuplja građa i podaci za Muzej u Zagrebu. Taj je teren, zahvaljujući položaju, izuzetno bogat arheološkim nalazima, koji dokazuju njegovu intenzivnu naseljenost kroz gotovo sva pretpovijesna i povijesna razdoblja. Pojedini tu nađeni predmeti vrlo su rano zabilježeni u arheološkoj literaturi i po svom značaju prelaze lokalne okvire, no unatoč tome na šarengradskom prostoru do danas nije poduzeto ni jedno sustavno istraživanje. U želji da do njih i dođe, prikupili smo, uz već poznatu i često objavljivanu građu, manje poznate ili posve nepoznate arheološke predmete. Oni potječu s različitih položaja šarengradskog prostora, a čuvaju se u Muzejskoj zbirci Franjevačkog samostana u Šarengradu, Muzeju grada Iloka, te u pretpovijesnoj i antičkoj zbirci Arheološkog muzeja u Zagrebu.

Tijekom neolitika slavonsko-srijemski prostor obilježavaju tri kulture: starčevačka, vinčanska i sopotska, nastala simbiozom prethodnih dviju. Mada su sve one posvjedočene nalazima nedaleko od Šarengrada, starčevačka u Vučedolu i Vukovaru, (DIMITRIJEVIĆ 1969.a: 10-12, 25; ISTI 1979.a: 235-238, 669, karta 2) vinčanska u Iloku¹, Bapskoj i Vukovaru (DIMITRIJEVIĆ 1969.b: 49-52), a sopotska u Bapskoj, Vučedolu, Vukovaru i Bogdanovcima (DIMITRIJEVIĆ 1968.: 12-21; ISTI 1979.a: 270-273,

670, karta 4) s područja grada, za sada nema tipološki jasnih nalaza koji bi pripadali tom razdoblju. Naime, zamašnjaci za vretena, utezi za tkalački stan i ribarske mreže pronađeni na brežuljku pokraj Smrdana dola i na Velikom Renovu² ne pripadaju građi relevantnoj za određivanje kulturne pripadnosti.

Razdoblje eneolitika u kojem dolazi do korjenitih društvenih i gospodarskih promjena u znaku je triju kultura: badenske, kostolačke i vučedolske, a sve su one u blizini Šarengrada imale svoja naselja. Badenska u Bapskoj, Iloku, Sotinu, Vučedolu i Vukovaru (DIMITRIJEVIĆ 1979.b: 196-200, 462, karta 4; MARIĆ 1987.: 5), kostolačka u Iloku, Vučedolu i Vukovaru (MARKOVIĆ 1994.: 224, karta 14; TASIĆ 1979.: 247-250, 462, karta 5; BALEN-LETUNIĆ 1996.: 32, 91), a vučedolska u eponimnom Vučedolu, Bapskoj, Opatovcu, Sotinu, i Vukovaru (SCHMIDT 1945.: 3-52, 72-109; DIMITRIJEVIĆ 1956.: 7-11; ISTI 1979.c: 280-284, 462, karta 6). Nekoliko, za eneolitik karakterističnih predmeta pronađenih u Šarengradu upućuje da se i tu živjelo tijekom tog razdoblja. Tako šalice, jedna iz Luketinova brda ili Luketinaca (T.1: 1) ima stilske odlike A-2 stupanja (Fonyod horizont) ili pretklasične, a druga iz Renova (T.1: 2) B-1 stupnja ili ranoklasične faze badenske kulture (DIMITRIJEVIĆ 1962.: 247; ISTI 1979.b: 209-212, sl. 6:12, 7:6). Prisustvo kostolačke kulture za sada je prezentirano sa svega jednim ulomkom keramike³ kojem, nažalost, nije zabilježeno

* Rad je u vidu kraćeg pregleda s naslovom "Šarengrad kroz arheološka razdoblja" pročitana na znanstvenom skupu "U susret 100. obljetnici provincije franjevačke" održanom u Šarengradu 20-21. studenoga 1998. koji su organizirali: Hrvatska franjevačka provincija Sv. Ćiril i Metod, Zagreb, Župa i franjevački samostan, Šarengrad i Muzej grada Iloka. Proširen rukopis referata dovršen je krajem ožujka 1999. g.

¹ Za informaciju o nalazu keramike vinčanske kulture u Iloku zahvaljujemo kolegici J. Balen.

² Arhiv AMZ, Sk. II/39 (Brunšmidova putna bilježnica).

³ Crteži ulomaka kostolačke i vučedolske kulture nisu uvršteni, jer su u samostanskoj zbirci nađeni nakon predaje rukopisa.

mjesto nalaza, odnosno položaj unutar šarengradskog prostora. Vučedolskoj, najmlađoj iz niza eneolitičkih kultura, uz nekoliko ulomaka keramike, nedvojbeno pripada i bakrena plosnata sjekira širokog lepezastog sječiva (T.2: 1), koja je također bez naznake položaja. Sjekire tog tipa specifikum su vučedolske kulture, koje pojedinci ubrajaju i među prve ingote (DURMAN 1998.: 20). Šarengradski primjerak posve je identičan sa sjekirama iz ostave Borinci datiranim u B-1 stupanj ili ranoklasičnu fazu vučedolske kulture (DIMITRIJEVIĆ 1979.c: 297; ISTI 1979.d: 138-140, T.4: 1-3;). Isto tako i kamena sjekira s rupom za nasad drške (T.1: 3) s Luketinova brda, pripadala bi jednoj od spomenutih kultura tog vremena. Naime, oblikom je veoma nalik izradevinama od metala (GARAŠANIN 1950: 88, sl. 1), što i nije rijetkost, jer tradicija proizvodnje kamenog oruđa i oružja vrlo je duga i prelazi okvire razdoblja kad je kamen uz kost bio jedinim materijalom za izradbu predmeta takve vrste (BALEN-LETUNIĆ 1981.: 9). Druga pak bakrena sjekira s rupom za nasad drške potječe iz Renova (T.2: 2) i po dimenzijama se neznatno razlikuje od dva već ranije objavljena šarengradiska primjerka (GARAŠANIN 1950.: 90, sl. 13, 97 ; ISTI 1954.: 70, sl. 1:7) koji su bez naznake položaja. Moguće je stoga da su i one s Renova te da su sve tri nekoć bile dio ostave. Takve sjekire u literaturi, uključujući i primjerke iz Šarengrada, jedni svrstavaju u Baniabac tip (GARAŠANIN 1950.: 97; ISTI 1954.: 63, 69-70), a drugi u Corbasca tip (VULPE 1970.: 29-30; ŽERAVICA 1993.: 21-22) što bi ih datiralo u kasni eneolitik, na ovim prostorima u okviru vučedolske kulture.

Tijekom brončanog doba, koje ima i svoj ritam razvoja - rano, srednje i kasno - smjenjuju, nastaju i razvijaju se različite kulture. U tom slijedu na slavonsko-srijemskom prostoru najstarija je vinkovačka kultura (DIMITRIJEVIĆ 1966.: 28-36; ISTI 1982.a: 7-25; ISTI 1982.b: 447-455; MARKOVIĆ 1994.: 115-116) predstavnik rane bronce, dok srednjem brončanom dobu pečat daju dvije markantne kulture: sjeveroistočna Slavonija i južna Baranja u znaku su daljsko-bjelobrdske kulturne grupe, regionalne skupine iz kompleksa kultura s inkrustiranom keramikom, a istočnom Slavonijom i Srijemom dominira vatinska kultura, odnosno na ovim prostorima slavonsko-srijemska varijanta te kulture, s tri razvojne faze: ranom, razvijenom ili tip Lovas i belegiškom (MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1984.: 78-85; ŠIMIĆ 1993.: 127-145). Prijelaz iz srednjeg u kasno brončano doba obilježen je daljnjim razvojem belegiške grupe, na čijem se prostoru već potkraj BrD i na početku HaA stupnja zapaža dotok predmeta srednjoeuropskog obilježja, primjerenih kulturi polja sa žarama, koja se od HaB stupnja s pojavom grupe Dalj tu posvema udomačuje. Ta dugovjeka grupa, u starijoj razvojnoj fazi, koja se odvijala u okvirima kasnoga brončanog doba, izraziti je predstavnik mlađe kulture polja sa žarama srednjeg Podunavlja (VINSKI-GASPARINI 1983.a: 599-617).

Na prostoru Šarengrada za sada nisu registrirani nalazi vinkovačke kulture, mada najljepši primjerci njezine keramičke produkcije potječu iz susjednog Iloka. (BATOROVIĆ 1981.: 19-20; ISTI 1983.: 54; MARIĆ 1987., 5, sl. 2-4). Mala žara (T.3: 1) nađeno u Šarengradu, bez naznake položaja, prema stilskim odlikama može se svrstati u belegišku fazu slavonsko-srijemske vatinske kulture (Belegiš I), koja pripada BrB2 - BrC1 stupnju (MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1984.: 78-79), a druga (T.3: 2), iskopana u ulici S. Radića je mlađa. Mada se posude ovakvog tipa nazivaju žarama, u spomenutom grobu ona nije bila u funkciji žare jer, kako smo našli u terenskoj dokumentaciji, nije sadržavala kosti umrlog. Grob je nađen na dubini od 80 cm, i pored nje su bile samo spaljene i usitnjene kosti. Po obliku i ornamentalnoj tehnici, kaneliranju, najbliža bi bila žarama varijante A belegiške grupe (Belegiš II), što bi je okvirno datiralo u BrC2, s mogućim pomakom u Br D stupanj (FORENBAHER 1988.: 25, 33; DIZDAR 1996.: 17, T.8: 3, 9:2).⁴ Različiti predmeti nađeni prilikom gradnje ceste Šarengrad-Mohovo vjerojatno potječu s Renova koji je smješten između Šarengrada i Mohova. Starijem horizontu kasnog brončanog doba pripadaju tri fibule u obliku violinskog gudala (T.4: 8-9) tordiranog luka, što je karakteristika većine fibula te vrste savsko-dravskog međuriječja (VINSKI-GASPARINI 1974.: 20-22, sl. 1, T.8: 1, 4, 8, 9; 9: 5). Istom horizontu pripadao bi i nož (T. 4: 2) tipa Dašice HaA1 stupnja (ŘIHOVSKÝ 1972.: 34-37), koji se vrlo često nalazi upravo u ostavama horizonta II-Veliko Nabrđe starije kulture polja sa žarama (VINSKI-GASPARINI 1983.b: 654-660). Mlađem horizontu obilježenom grupom Dalj, pripada veći nož (T.4: 1), a vjerojatno i drška oštećenoga noža (T.4: 3), pronađenog također prilikom gradnje spomenute ceste. Noževi s povijenom i po rubovima ukrašenom oštricom i drškom koja ima prstenast završetak, specifični su za HaB horizont jugoistočnoga predalpskog prostora i zapadnog dijela međuriječja Drave, Dunava i Save (MÜLLER-KARPE 1959.: 204, sl. 40, 50-51; VINSKI-GASPARINI 1973.: 156, sl. 5). Drška kao i ukras po rubu oštrice našeg primjerka nalik je noževima tipa Wien-Inzersdorf (ŘIHOVSKÝ 1972.: 37-38, T.12: 130), a prsten s trokutastim završetkom na kraju drške isti je kao kod primjeraka tipa Dražůvky (ŘIHOVSKÝ 1972.: 43-44, T.13: 141, 143), što bi ga vremenski opredijelilo u kasni HaA i početak HaB stupnja. Kalotasta puceta s petljom na poledini (T.4: 4-7) brojno su zastupljena u ostavama horizonta II, no zbog svoje funkcije u nepromijenjenom obliku koriste se i izvan okvira tog razdoblja. I dio već ranije objavljenih keramičkih posuda iz razorenih žarnih grobova s položaja Malo Renovo također pripada tom vremenskom horizontu, odnosno starijoj fazi grupe Dalj (VINSKI-GASPARINI 1973.: 160-164, T.114: 1-5, 7-13) kad se ta nekropola počela koristiti.

⁴ Za podatke i fotografiju žare zahvaljujemo R. Černi i M. Batoroviću iz Muzeja grada Iloka.

U mladoj se razvojnoj fazi daljske grupe, koja obuhvaća razdoblje starijega željeznog doba, zapažaju znatne promjene evidentne na građi s brojnih lokaliteta od eponimnog Dalja, Batine, Vukovara-Lijeve bare, Šarengrada i drugih. Uz izrazite daljske, zamjetljivi su i nalazi iz drugih sredina: predmeti tzv. tračkokimerijskog obilježja, pojava keramike basarapskog stila, nalaza karakterističnih za jugoistočno alpsko te centralno i zapadnobalkansko, ilirsko područje, te sporadična pojava predmeta umjetničkog obrta, posebice nakita, grčkog i naposljetku keltskoga podrijetla. Ti novi elementi materijalne kulture, kao i pojava skeletnih grobova, postupno su mijenjali osnovna obilježja daljske grupe, koja tek pod keltskim utjecajem posve gubi svoj identitet (VINSKI-GASPARINI 1973.: 158-164; ISTA 1983.a: 599-617).

Počecima starijega željeznog doba pripada ostava s Baščina (Baščina brdo), pronađena na zemljištu I. Palinkaša, koja sadržava blizu stotinjak predmeta. Pri ovakvom stanju istraženosti toj nebrojeno puta citiranoj ostavi, koja sadržava znatan broj konjske opreme (žvale, psalijske, puceta, praporac, karike) tzv. tračkokimerijskog stila, puno se više od onoga što je o njoj već pisano, ne bi moglo reći (BRUNŠMID 1899.-1900.a: 59-67; VINSKI 1955.: 37-38; VINSKI - VINSKI-GASPARINI 1962.: 270; MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1966.-68.: 39; VINSKI-GASPARINI 1973.: 169-170, T.130B: 1-11, T.131: 1-29). Tom prijelomnom vremenu pripadaju i dva skeletna groba otkrivena na zemljištu I. Kurucerića na Renovu. Pojedini nalazi iz tih grobova, koje u literaturi pogrešno navode kao žarne, samo su djelomično objavljeni (VINSKI - VINSKI-GASPARINI 1962.: 271; DUMITRESCU 1968.: 242-243, sl. 39:1, 40:1; VINSKI-GASPARINI 1973.: T.114: 6), stoga navodimo dio pisma S. Gjipanovića čijom su zaslugom podaci i nalazi prispjeli u zagrebački Muzej (GJIPANOVIĆ 1901.: 250), koji će nam to najrječitije i potvrditi. Uz ostalo on piše: *Bila su dva groba u 0.5 m dubljine, jedan od drugoga po prilici 50 m. daleko, u svakom po jedan kostur. U prvom grobu bijahu na ručnim kostima narukvice i dugmeta i ovaj nakit s glave, još k tomu ove dvije veće posude. Kod drugoga kostura bijaše tik lubanje ova mala posudica. Kosturi bijahu tako položeni, da su im glave bile okrenute prema sjeveru, a noge prema jugu.*⁵ Dakle, u skeletnom je grobu 1 od nakita, uz par narukvica od brončane spiralno uvijene trake (T.5: 1-2) sličnih primjercima iz šarengradske ostave (VINSKI-GASPARINI 1973.: T.131: 29) bio i par dvopetljustih bimetalnih fibula narebrenog luka (T.5: 6-7), koje se po Gabrovecovoj podjeli mogu svrstati u 5c tip (GABROVEC 1970.: 27-29, karta VIII), a po Baderovoj u varijantu D fibula s nogom u obliku pješčanog sata (BADER 1983.: 81-85, T.27-29). Rasprostranjene su uglavnom na području Podunavlja,

a sporadično i na prostoru centralnog Balkana u 8. i početkom 7. st. Kad je riječ o podunavskim lokalitetima, one se gotovo redovito, što je slučaj i u ovom grobu, nalaze s keramikom basarapskog stila (TERŽAN 1990.: 73, 214-215, karta 9; POPOVIĆ - VUKMANOVIĆ 1998., 83-84, sl. 27b). Od kovinskih nalaza, uz već spomenute, u grobu je bilo i križno perforirano puče (T.5: 8), kolut (T.5: 3) narebrenoga vanjskog ruba i par "češljasto" oblikovanih aplikacija (T.5: 4-5). Puceta tzv. tračkokimerijskog stila za ukrašavanje remenja, uglavnom konjske orme, ista ili slična našem primjerku čest su nalaz (METZNER-NEBELSICK 1998.: 299, 314), a isto tako i kolutovi, kojima je teško decidirano odrediti funkciju, jer su služili kao dijelovi konjske, ali i konjaničke opreme. Znatno su rjeđe "češljasto" oblikovane aplikacije. Za njih paralelu nalazimo u gotovo identičnom primjerku, neznatno većih dimenzija, iz groba 17 nekropole u Vajuga-Pesku (POPOVIĆ - VUKMANOVIĆ 1998.: T.18: 31, sl. 63) na Dunavu nedaleko Korbova. Oprema tog bogatog groba datiranog u okviru Ha B3 stupnja (POPOVIĆ - VUKMANOVIĆ 1998.: 78-79, T.18: 1-32, 19: 1-28) sa šarengradskim je djelomično podudarna. Oba, naime, groba sadrže fibule i aplikaciju istoga tipa. Od keramičkih priloga u grobu je bio vrč (T.6: 1) ugačanih stijenki ukrašenih ornamentikom basarapskog stila, gotovo posve identičnom s primjercima iz pojedinih grobova prostorno vrlo bliske nekropole Vukovar Lijeva bara (VINSKI-GASPARINI 1973.: T.122: 9). Isto koncipirana ornamentika prevladava i na keramici Bosut III b horizonta najjasnije izraženog unutar naselja Gradina na Bosutu (MEDOVIĆ 1978.: 28-31, 48-52; METZNER-NEBELSICK 1992.: 360, 372, 375, 377, popis 2, 5, 6, 9, karta 1, 2, 5). Druga je posuda iz tog groba (T.6: 2) situlasta oblika s lingulasto oblikovanim drškicama i stilskih je odlika daljske grupe (HOFFILLER 1938.: 5-6, T.11: 8,11,12: 6). Približno istim vremenskim okvirima pripadao bi i skeletni grob 2 koji je sadržavao posude isključivo daljske provenijencije. Naime, vrčevi nižeg, ali šireg trbuha, kakav ima i naš primjerak (T.7: 1), u daljskoj se grupi koriste tijekom kasnog HaB i na početku Ha C stupnja, dok su polukuglaste zdjelice s visokom ručkom (T.7: 2) u upotrebi za sve vrijeme trajanja te grupe (HOFFILLER 1938.: 8-9, 11, T.18: 5, 23: 4, 7, 10, 12, 24:7-12), pa ih je upravo stoga bez zatvorenih cjelina znatno teže svrstati u posve određene vremenski okvire.

Od metalnih predmeta s prostora Šarengrada valja spomenuti i brončani vršak harpuna (T.7: 3) nađenog u vinogradu B. Jelineka. Slučajni je nalaz pa ga bez popratne građe nije moguće datirati, tim prije što za njega ni u literaturi ne nalazimo adekvatne paralele.

Kulturna slika slavonsko-srijemskoga prostora, koji je početkom 3. st. već uvelike lateniziran, potpuno se izmijenila. Da je i područje Šarengrada bilo uklopljeno u te novonastale kulturne tijekove upućuje nalaz, već ranije objavljenog mača srednjolatskih tipoloških

⁵ Gjipanović u grobu 2 navodi samo jednu posudicu. U Muzej međutim šalje dvije, koje Brunšmid upisuje u knjigu inventara (br. 6530, 6531) kao nalaze iz groba 2.

odlika (T8), sa zemljišta I. Francuzovića na Baščinama (BRUNŠMID 1899.-1990.b: 68; MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1970.: 65). Mač je bio presavijen i naknadno izravnian što ukazuje da potječe iz uništenoga paljevinskog groba, iz kojeg nam ostali grobni prilozi nisu poznati. Dva ulomka latenske keramike koja je s Renova u zagrebački Arheološki muzej donio Đ. Szabo, daju naslutiti da je taj položaj korišten u latenu. Ukrašeni su, naime, kosim ili unakrsnim linijama, odnosno "x" motivom izvedenim glačanjem, čestim na kasnolatenjskoj keramici s najbližim paralelama u Vukovaru Lijevoj bari⁶ i Sotinu (MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1970.: 43-44, T.35: 3, 37:8). O kakvu je lokalitetu riječ teško je reći, a još manje u kakvu je odnosu prema dvama relativno blizim kasnolatenjskim naseljima. Jedno je bilo na Jankovića Gradcu u vukovarskoj Lijevoj bari (BALEN-LETUNIĆ 1996.: 33), a drugo u Sotinu na položaju Gradac (MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1972.-73.: 70-71), gdje je u rimsko vrijeme podignut kastel za obranu dunavske granice.

Rimskim osvajanjima, ova se područja postupno uklapaju u povijesna i kulturna zbivanja Rimskog Imperija. Smješten između dvaju vojnih uporišta, Iloka (*Cuccium*) i Sotina (*Cornacum*), povezanih obalnom cestom (*via ripensis*), Šarengrad je zacijelo imao određeno mjesto na liniji limesa. Arheološki nalazi iz tog razdoblja veoma su skromni, pa se bez iscrpnih istraživanja ne može sa sigurnošću reći kakvu je ulogu u to vrijeme imao. Otuda potječe svjetiljka (T9: 1) kratka zaobljena nosa (Loeschcke tip VIII, Ivanyi tip VII), koja je bez naznake mjesta nalaza, pa se samo okvirno može datirati od 1. do 3. st., kad su panonske svjetiljke tog tipa bile u uporabi (VIKIĆ 1971.: 113-115). Isto je i sa željeznom strelicom (T9: 2), slučajnim nalazom iz vinograda B. Jelineka. Strelice trokutastog ili listolikog oblika s nasadnikom na tuljac pojavljuju se sporadično diljem Carstva u 3., a u 4. i 5. st. bile su uobičajene i

česte (BISHOP - COULSTON 1993.: 139, 165; COULSTON 1985.: 265).⁷ S različitih položaja unutar Šarengrada prikupljeno je i oko tridesetak primjeraka rimskoga novca, trenutno nedostupnog, pa će biti naknadno obrađen. Na kraju valja spomenuti i podatke koji se odnose na to razdoblje, a iz terenskih su bilježaka s početka stoljeća. Brunšmid tako 1903. spominje nalaz rimskih grobova kod kuće Telarovića (*gostionica*), te kraj i preko puta pravoslavne crkve.⁸ O konstrukciji grobova, nalazima i o tome gdje su, ako ih je bilo završili, nema spomena. Zanimljiva su i njegova zapažanja prilikom obilaska terena 1901. o Gradcu (Gradina), brežuljku strmih padina (T9: 3), na kojem su osim kamenja nađeni komadići cigala, a na padinama keramika, za kojeg kaže: *moгуće je pomisliti na rimsku stražarnicu, koja je imala pogled u barbarsku zemlju*.⁹ Ostatke sličnog objekta, kojeg je Dunav gotovo otplavio, spominje i na Velikom Renovu.¹⁰ I ta bi, kao i većina njegovih zapažanja mogla biti točna, jer autori koji se bave proučavanjem limesa, i ne znajući za ostatke građevina koje je Brunšmid uočio, redovito na području Šarengrada ucrtavaju pretpostavljenu stražarnicu (PINTEROVIĆ 1968.: 57, karta 1).

Kako smo to naznačili i naslovom, ovaj kratki pregled nalaza i nalazišta s područja Šarengrada nije potpun. Obuhvaćena je, naime, samo građa i podaci iz razdoblja pretpovijesti i antike iz zbirki triju navedenih ustanova. Unatoč tome, Šarengrad se i količinom i vrsnošću nalaza iskazao kao lokalitet koji na ljestvici arheološke spomeničke baštine zauzima značajno mjesto. Sustavna bi istraživanja te, uz Ilok, najistočnije točke Hrvatske pružila nedvojbeno cijeli niz odgovora na još do sada neriješena pitanja. Odnosilo bi se to, prije svega, na slabo istraženi halštatski i latenski horizont iz pretpovijesnih razdoblja, odnosno na vrlo fragmentiran uvid u život duž panonskog limesa, kroz razdoblje antike.

⁶ Nalazi iz naselja u vukovarskoj Lijevoj bari nisu objavljeni.

⁷ Za determinaciju i literaturu o strelicama zahvaljujemo kolegi I. Radmanu-Livaji.

⁸ Arhiv AMZ, Sk.II/71 (Brunšmidova putna bilježnica).

⁹ Arhiv AMZ, Sk. IV/23 (Brunšmidova putna bilježnica). Za stražarnice cf., Visy 1988., 47-49, 106

¹⁰ Arhiv AMZ, Sk.II/71 (Brunšmidova putna bilježnica).

POPIS NALAZIŠTA S OPISOM ARHEOLOŠKIH NALAZA

1. Šaregrad - ulica S. Radića 2 (T.3: 3).
slučajni nalaz, dar Marije Maslač 1980. g.
žara - keramika crna polirana, bikoničnog trbuha s četiri tunelaste drške, cilindričnog vrata i razgrnutog oboda, vrat i trbuh ukrašen žljebljenjem i četiri veća roščića, dno ravno; vis. 31,5 cm, ϕ otvora 21,5 cm, ϕ trbuha 35 cm, ϕ dna 7 cm.
GMI
Lit.: neobjavljeno. vis. 3,9 cm, ϕ otvora 1,9 cm.
AMZ, 5725
Lit.: neobjavljeno.
2. Šaregrad - Baščine
slučajni nalaz, zemlja Ivana Palinkaša, kupljeno od Ivana Palinkaša 1897. god.
ostava - skupni nalaz brončanih i željeznih predmeta, sadrži 91 predmet od bronce i 6 od željeza, koji su bili pohranjeni u keramičkoj posudi.
AMZ, 4371-4446
Lit.: BRUNŠMID 1899.-1900.a: 59-67; VINSKI 1955.: 37-38; MAJNARIĆ-PANDŽIĆ 1966.-68.: 39; VINSKI-GASPARINI 1973.: T.130B: 1-11, 131: 1-29
3. Šaregrad - Baščine (T.8).
slučajni nalaz, zemlja Ivana Francuzovića, kupljeno od Nikodema Vlašića 1898. g.
mač - željezni, s lagano izraženim rebrom, plosnatim trnom, oštećen; duž. (ukupna) 58,5 cm, duž. trna 4,4 cm, šir. 4. cm.
AMZ
Lit.: BRUNŠMID 1899.-1900.b, 69.
4. Šaregrad - Luketino brdo ili Luketinac (T.1: 1).
slučajni nalaz, dar Gaše Andrića 1906. g.
šalica - keramika, sivosmeđe boje, naglašenog blago kaneliranog trbuha, cilindričnog vrata; drška široka trakasta neznatno nadvisuje obod, dno ravno; vis. 7,7 cm, vis. s drškom 8,7 m, ϕ otvora 7,6 cm, ϕ trbuha 9,4 cm, ϕ dna 3,5 cm.
AMZ, 5726
Lit.: DIMITRIJEVIĆ 1962.: 247.
5. Šaregrad - Luketino brdo ili Luketinac (T.1: 3).
slučajni nalaz, kupljeno od Gaše Andrića 1906. g.
sjekira - kamen serpentinit, glačana, s rupom za nasad, lateralno zadebljana, vertikalno postavljenom oštricom na jednoj i zaobljenjem na drugoj strani, po sredini gornje plohe (od vrha do rupe) urezan plitki žlijeb¹¹; duž. 10,6 cm, šir. 4,9 cm,
6. Šaregrad - Malo Renovo
slučajni nalaz, kupljeno od Mije Švendermana 1903. g.
posude različitih oblika (17 kom) koje potječu iz razorenih žarnih grobova.
AMZ, 6506-6522
Lit.: VINSKI-GASPARINI 1973.: 185, T.114: 1-13.
7. Šaregrad - Mohovo (T.4: 1-9).
slučajni nalaz, gradnja ceste 1946 god., kupljeno od Ivice Čurkovića 1997. god.
1. nož - bronca, duge povijene i po rubu ukrašene oštrice; drška ima tri rupe za zakovice i široke rubove, završava prstenom s trokutastim dodatkom; duž. (ukupna) 26,8 cm, duž. drške 12,3 cm, duž. oštrice 14,5 cm, šir. drške 1,2 cm, šir. oštrice 2 cm (T.4: 1).
2. drška noža - bronca, širokih rubova i tri (ili četiri) rupe za zakovice; duž. 7 cm, šir. 1,5 cm (T.4: 2).
3. nož - bronca, kratke povijene oštrice, drška ima tri rupe za zakovice i uske rubove; duž. (ukupna) cca 14 cm, duž. drške cca 6 cm, duž. oštrice 8 cm, šir. drške 1,3 cm, šir. oštrice 2 cm (T.4: 3).
4. par fibula - bronca, u obliku violinskog gudača; luk tordiran, oštećene; duž. 8,4 cm; cca 2,5 2,5 cm (T.4: 4-5).
5. puceta - bronca, kalotasta s petljom na poledini (6 kom, 2 oštećena); 1,8-1,9 cm. (T.4: 6-9).
AMZ
Lit.: neobjavljeno.
8. Šaregrad - Renovo (T.5: 1-8, 6: 1-2, 7: 1-2).
slučajni nalaz, zemlja Ivana Kurucerića, kupljeno posredovanjem Stjepana Gjipanovića 1901. g.
Grob 1
1. par narukvica - bronca, od tri puta spiralno uvijene trake; šir. 4,2 cm, šir. trake 0,7 cm, ϕ 6,5 cm. (T.5: 1-2)
2. par fibula - željezo i bronca, željezno jezgro luka prevučeno s brončanim naroskanim plaštom, noga, glava i igla nedostaju; duž. 5,9, 6,4 cm, ϕ luka 1,1, 0,9 cm. (T.5: 6-7).
3. kolut - masivno šuplje, brončano jezgro koluta prevučeno slitinom¹², vanjska površina ukrašena plitkim kanelurama ; ϕ vanjski 4,5 cm, ϕ unutarnji 2,3 cm, tež. 77,9 g. (T.5: 3)

¹¹ Uvriježeno je mišljenje da je žlijeb na kamenim alatima, ponajprije sjekirama, služio za doradu i oštrenje šila, cf; BAČKALOV 1979., 12, T.III. - SREJOVIĆ 1979., 56, T.V:4. Malo je vjerojatno da je plitko urezani žlijeb na gornjoj plohi naše sjekire imao istu funkciju, tim prije što je ona, kao i žlijeb na njoj, glačan do visokog sjaja pa stoga gladak i nepogodan za brušenje predmeta od kosti. Naime, glačala i sjekire s žlijebovima najčešće su bili izrađivani od krupno znatih pješčenjaka.

¹² Slitinom dominira kositar (50%) potom bakar, olovo i željezo u tragovima. Za analizu zahvaljujemo dr. M. Jakšiću iz Instituta "Ruder Bošković".

4. par aplika - bronca, "češljasto oblikovane, na poledini dvije kvačice za pričvršćivanje; duž. 2,8 cm, šir. 1,2 cm. (T.5: 4-5).
 5. dugme - bronca, križno perforirano, ϕ 2,4 cm. (T.5: 8).
 6. vrč - keramika, sivosmede boje, širokog trbuha, stožastog vrata i blago razgrnutog oboda; drška široka ukrašena kaneliranjem neznatno nadvisuje obod; trbuh i vrat ukrašen girlandama, trakama sa "S" motivom i šrafiranim trokutima; dno ravno; vis. 13,1 cm, vis. s drškom 13,6 cm, otvora 10,5 x 8,5 cm, ϕ trbuha 18 cm, ϕ dna 7,7 cm. (T.6: 1)
 7. posuda - keramika, svijetlosmede boje, situlasta oblika, na ramenu četiri veća rošćića; dno ravno; vis. 13,1 cm, ϕ otvora 13 cm, ϕ trbuha 11,5 cm, ϕ dna 9 cm. (T.6: 2).
- AMZ, 1. 6523, 2. 6524, 3. 6526, 4. 6527, 5. 6525, 6. 6529, 7. 6528.
Lit.: VINSKI - VINSKI-GASPARINI 1962.: 271, T.V: 62-66.- DUMITRESCU 1968.: fig. 39: 1, 40: 1.
- Grob 2
1. vrč - keramika sivosmede boje, niskog širokog trbuha, stožastog i blago razgrnutog oboda; dno s malim pupčastim izbočenjem (omphalos), drška nedostaje; vis. 5,9 cm, ϕ otvora 9,7 x 8,4 cm, ϕ trbuha 11,1 cm. (T.7: 1).
 2. šalica - keramika, smeđe boje, polukuglasta, pola šalice i drška nedostaju; vis. 2,3 cm, ϕ otvora 6 cm, ϕ trbuha 6,3 cm. (T.7: 2).
- AMZ, a. 6530, b. 6531
Lit.: VINSKI - GASPARINI 1973.: T.114: 6.
9. Šarengrad - Renovo
slučajni nalaz, dar Stjepana Gjipanovića 1906. g.
 1. uteg - keramika sivo-smede boje, bikoničan; vis. 4 cm, šir. 6,2 cm, ϕ rupe 1,2 cm.
 2. zamašnjak za vreteno - keramika sivo-smede boje, ukrašen kosim urezanim linijama (melonen tip); vis. 4,5 cm, šir. 4,7 cm, ϕ rupe 1,6 cm.
 3. zamašnjak za vreteno - keramika svijetlosmede boje, ukrašen kosim urezanim linijama (melonen tip); vis. 2,6 cm, šir. 3,8 cm, ϕ rupe 1,9 cm.
 4. zamašnjak za vreteno - keramika tamnosive boje; vis. 3,8 cm, šir. 4,3 cm, ϕ rupe 2,1 cm.

AMZ, 5729
Lit.: neobjavljeno.
 10. Šarengrad - Renovo
slučajni nalaz, dar Đure Szaba 1911. g.
 1. ulomak posude - keramika sive boje, ulomak trbuha ukrašen glačanim "X" motivom; 7,8 x 3,7 cm.
 2. ulomak posude - keramika sive boje, ulomak trbuha i vrata ukrašenog glačanim kosim linijama; 7 x 4,9 cm.

AMZ, 5453
Lit.: neobjavljeno.
 11. Šarengrad - Renovo (T.2: 2).
slučajni nalaz 1946. g.
sjekira - bakrena, lijevana, s jednom oštricom i kratkim nasadnikom; duž. 13,8 cm, šir. oštrice 7,5 cm, duž. nasadnika 4,1 cm, ϕ nasadnika 1,8 x 1,6 cm, tež. 351,5 g.
ZFSŠ
Lit.: neobjavljeno.
 12. Šarengrad - Renovo (T.1: 2).
slučajni nalaz 1951. g.
šalica - keramika crveno-smede boje s crnim mrljama, naglašenog blago kaneliranog trbuha, cilindričnog vrata; široka trakasta drška nadvisuje obod; vis. 5,8 cm, vis. s drškom 7,3 cm, ϕ otvora 4,8 cm, ϕ trbuha 6,6 cm.
ZFSŠ
Lit.: neobjavljeno.
 13. Šarengrad - bez naznake položaja (T.3: 1).
slučajni nalaz, dar, Stjepana Gjipanovića 1906. g.
žara - keramika crne boje, bikoničnog trbuha s četiri tunelaste drške, cilindričnog vrata s dvije ušice i blago razgrnutog oboda; vrat i trbuh ukrašen urezanim linijama i malim bradavičastim ispupčenjima; dno ravno; vis. 17,3 cm, ϕ otvora 9 cm, ϕ trbuha 12,5 cm, ϕ dna 5,5 cm.
AMZ, 5727
Lit.: neobjavljeno.
 14. Šarengrad - vinograd Bele Jelineka (T.7: 3, 9: 2).
slučajni nalaz, dar Bele Jelineka 1906. g.
 1. harpun, brončani, lijevani, trokutastog vrha i nasadnikom na tuljac s dva šiljka; duž. 5,5 cm, ϕ tuljca 0,8 cm. (T.7: 3)
 2. strelica - željezna, listolikog vrha i nasadnikom na tuljac; duž. 4,1 cm, šir. 1,2 cm, ϕ tuljca 0,9 cm. (T.9: 2)

AMZ
Lit.: neobjavljeno.
 15. Šarengrad - bez naznake položaja
slučajni nalaz, kupljeno od Luke Simeonovića 1939. g.
 1. sjekira - bakrena, lijevana, s jednom oštricom i kratkim nasadnikom; duž. 14,5 cm, šir. oštrice 7,4 cm, ϕ nasadnika 3,9 cm.
 2. sjekira - bakrena, lijevana, s jednom oštricom i kratkim nasadnikom; duž. 12,5 cm, šir. oštrice 7 cm, ϕ nasadnika 3,9 cm.

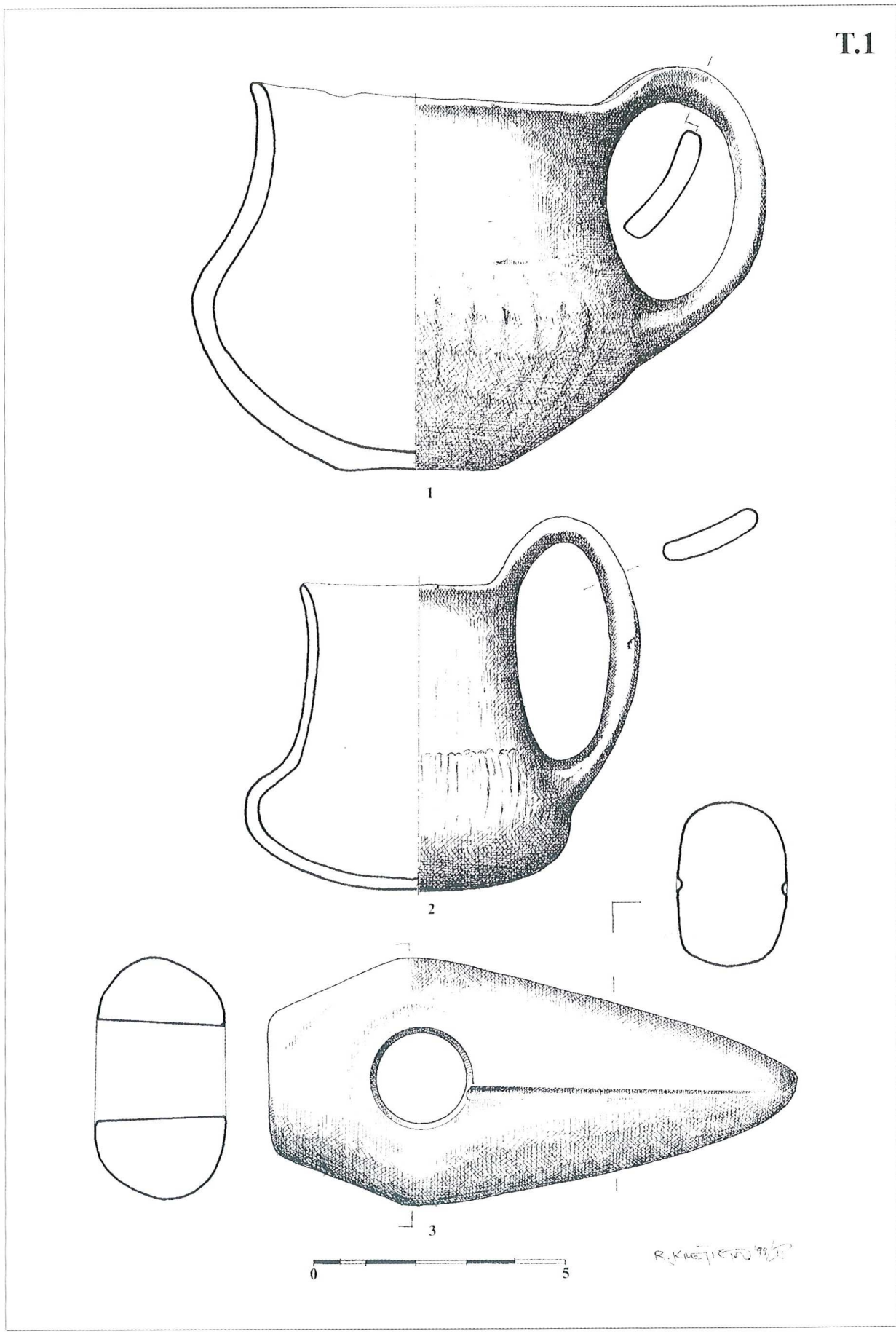
NMB, a. 4531, b. 4352
Lit.: GARAŠANIN 1950.: 97, 90 fig. 13.
 16. Šarengrad - bez naznake položaja (T.2: 1).
slučajni nalaz 1954. g.
sjekira - bakrena, lijevana, širokog lepezastog sječiva; duž. 12,6 cm, šir. sječiva 9,1 cm, tež. 310,3 g.
ZFSŠ
Lit.: neobjavljeno.

17. Šarengrad - bez naznake položaja (T9: 1).
slučajni nalaz 1954. g.
svjetiljka - keramika svijetlosmeđe boje, kratka
zaobljena nosa (varijanta K), disk oštećen, uz rub
motiv grančice, na ramenu motiv lišća; drška
pločasta okomito postavljena, na dnu urezana
kružnica; duž. 9 cm, šir. 5,9 cm, vis. 2,4 cm, ϕ
kružnice 3,5 cm.
ZFSŠ
Lit.: neobjavljeno.

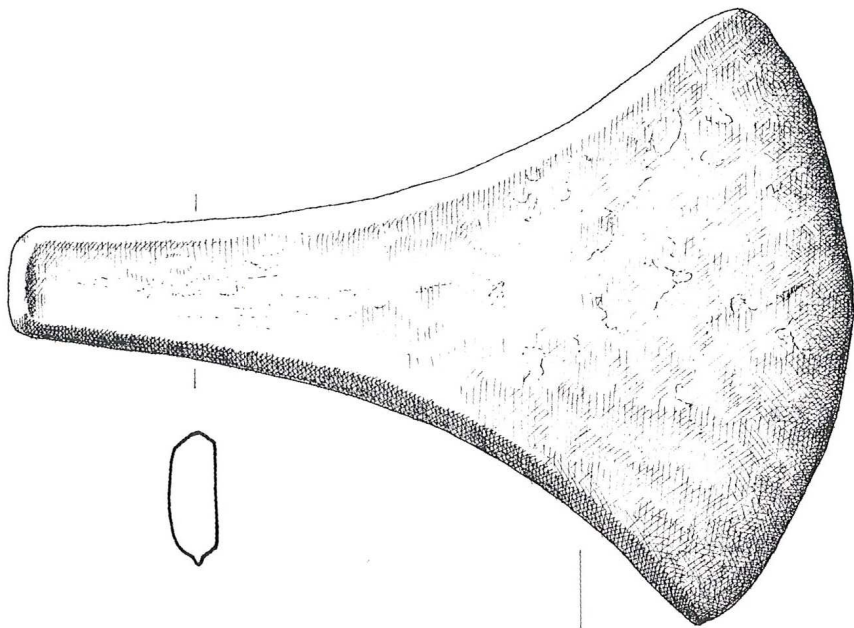
18. Šarengrad - Smrdan dol
brežuljak kraj Smrdana dola
zamašnjaci za vretena i utezi za ribarske mreže.
Podatak preuzet iz putne bilježnice J. Brunšmida.
Arhiv AMZ, SK. II/39.

* Zahvaljujemo fra. B. Cvitkoviću i kolegi M. Batoroviću na susretljivoj dozvoli za objavu materijala pohranjenog u Šarengradu i Iloku, a za crteže zahvalu dugujemo K. Rončeviću.

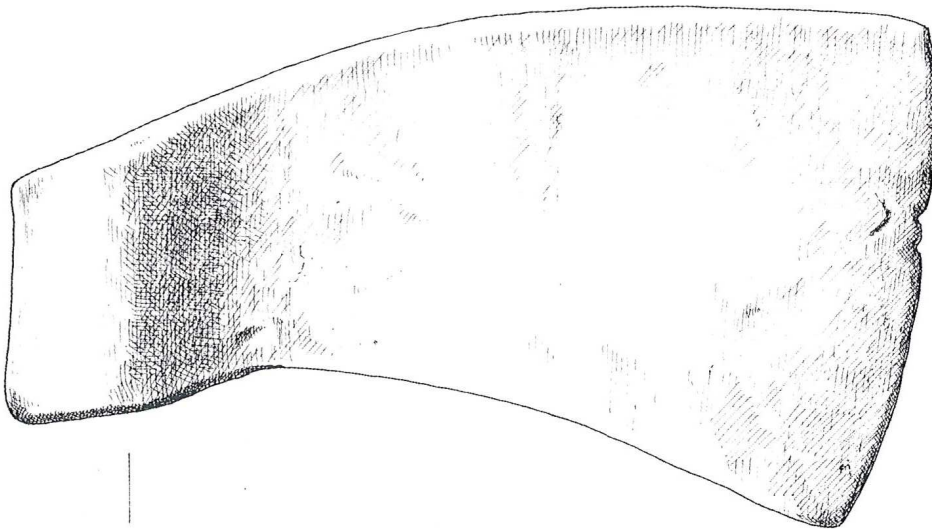
T.1

T.2

1

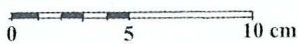
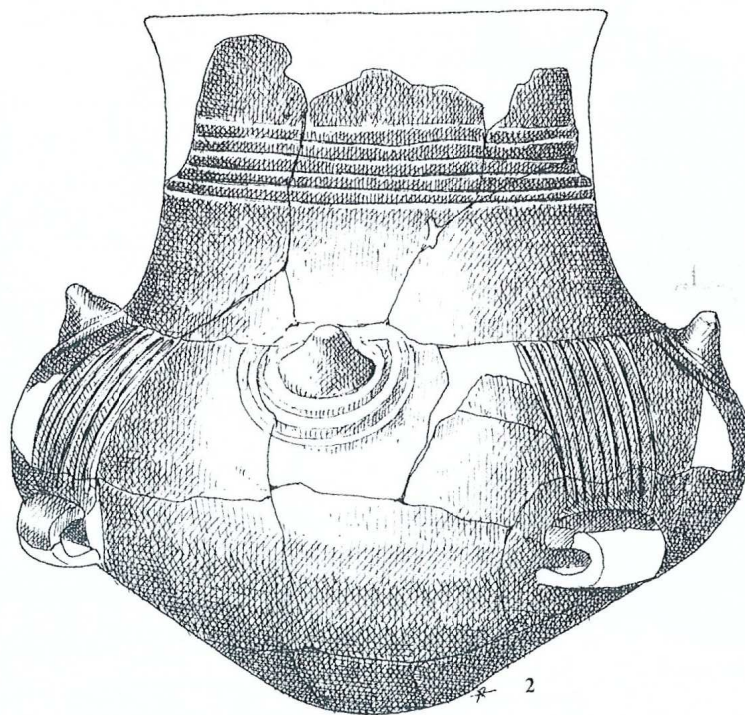
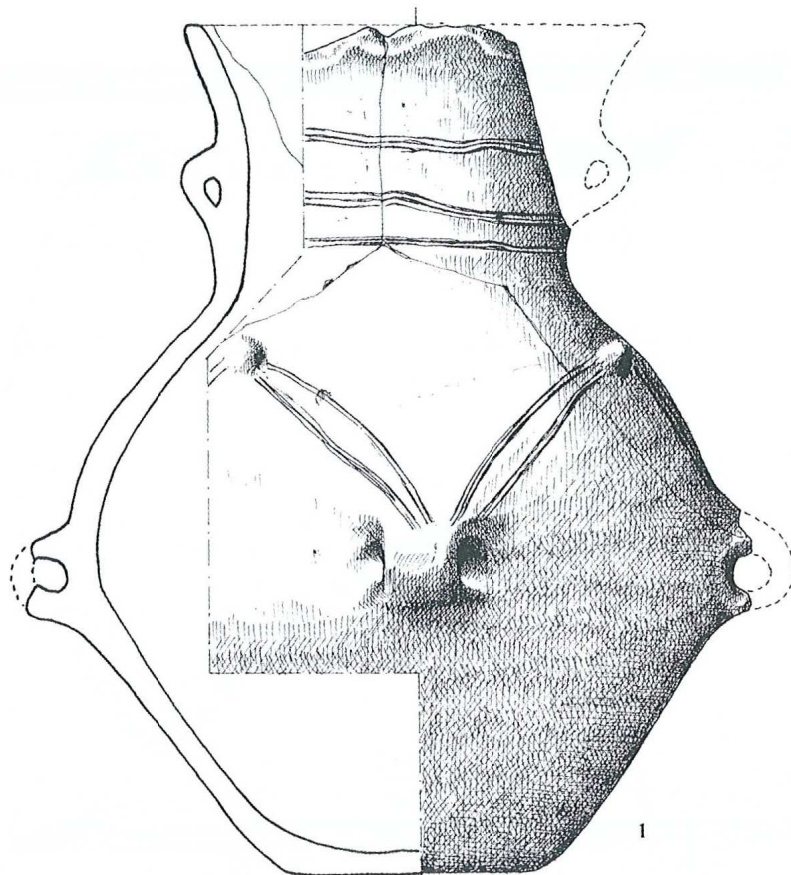

2

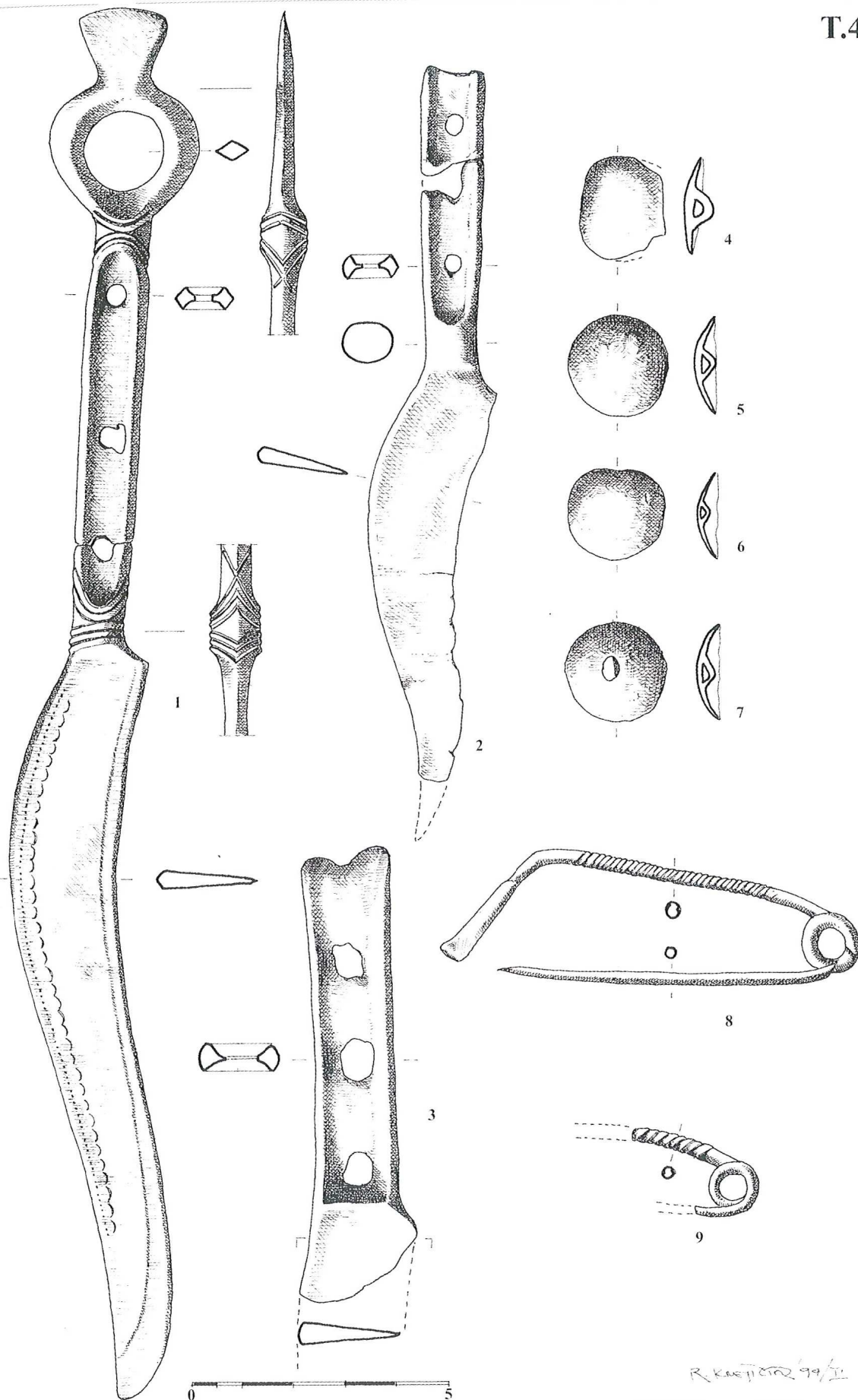

R. KUPČEVIĆ '99/II

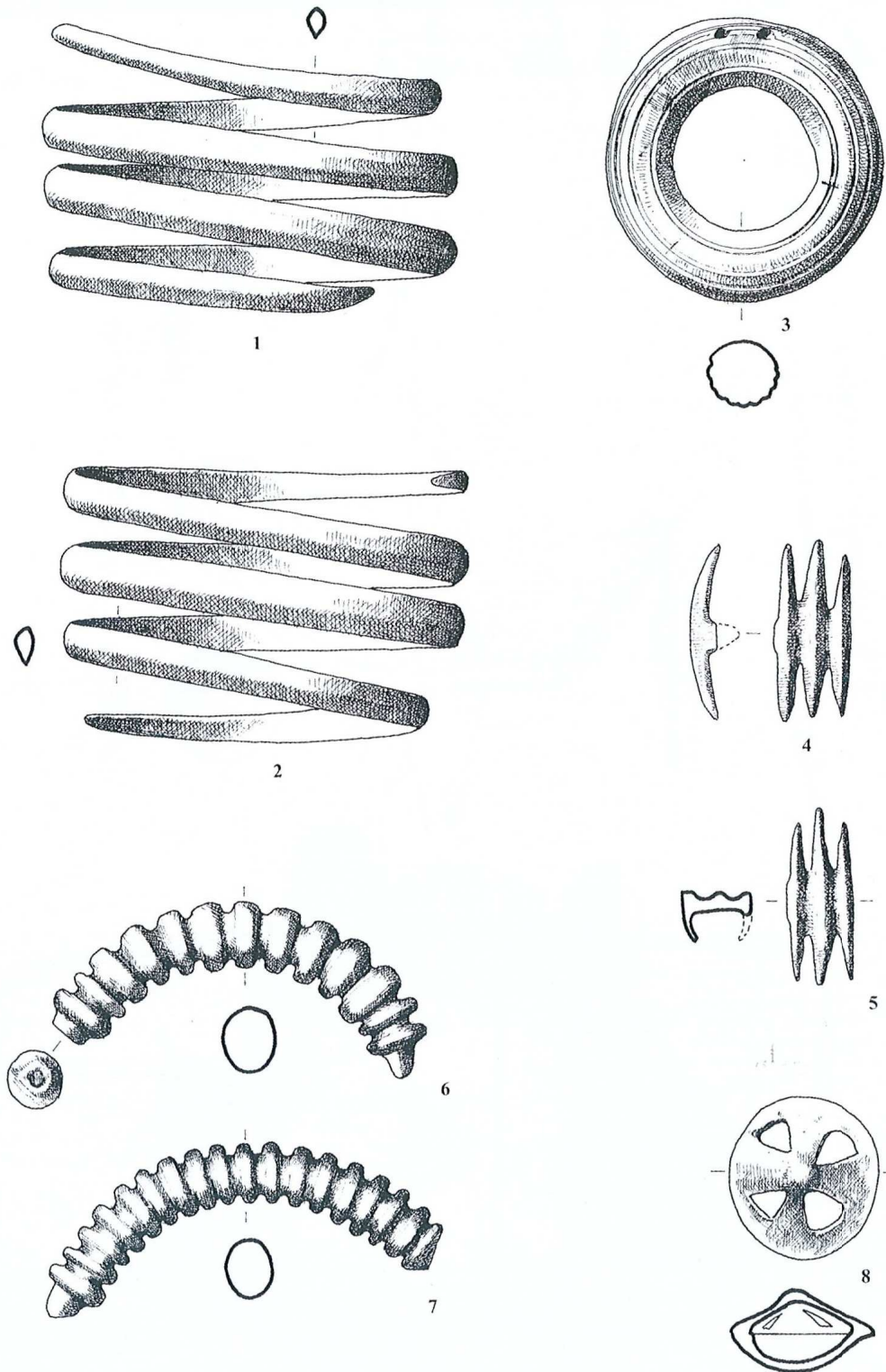
T.3

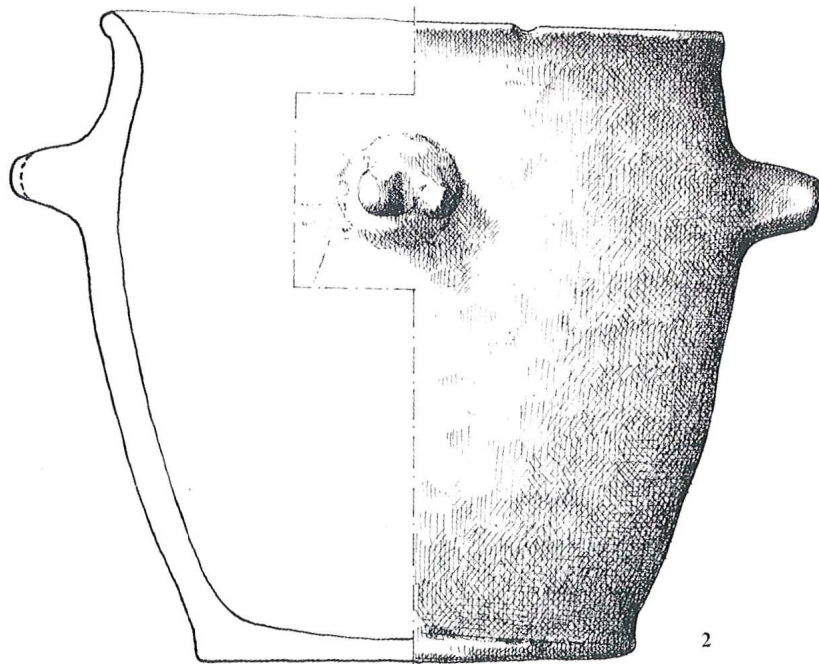
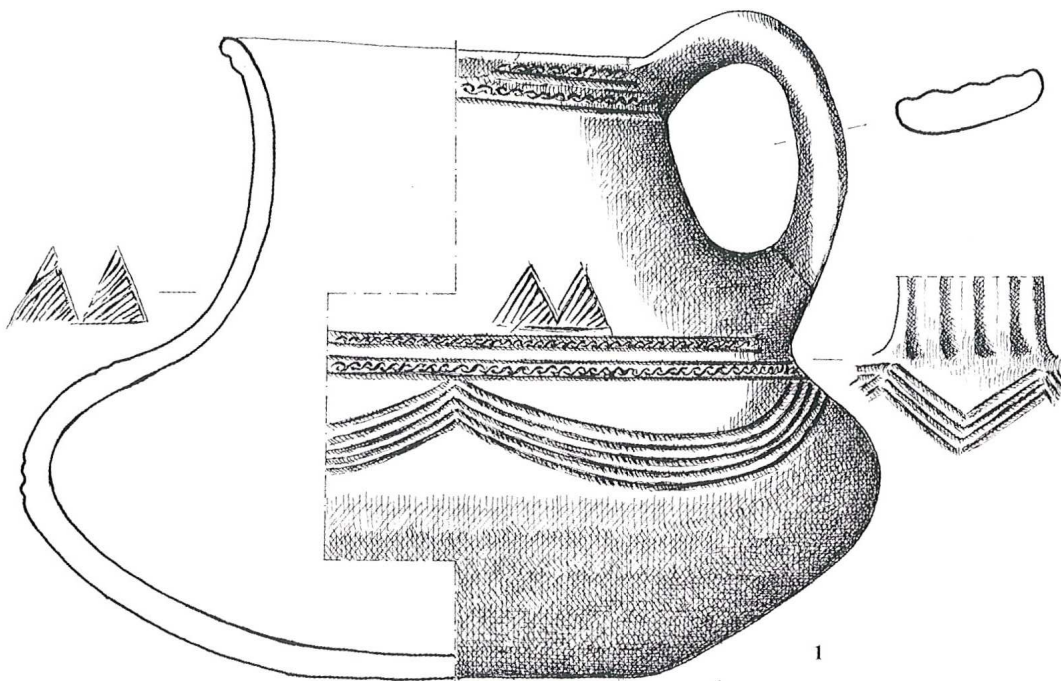
T.4

T.5

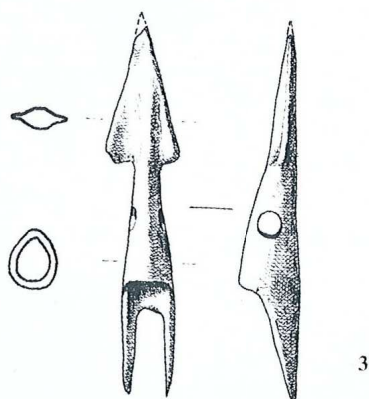
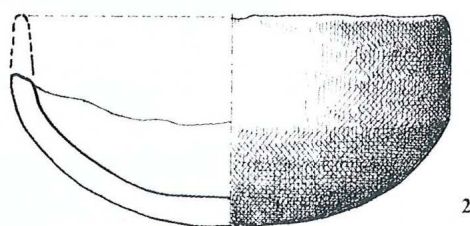
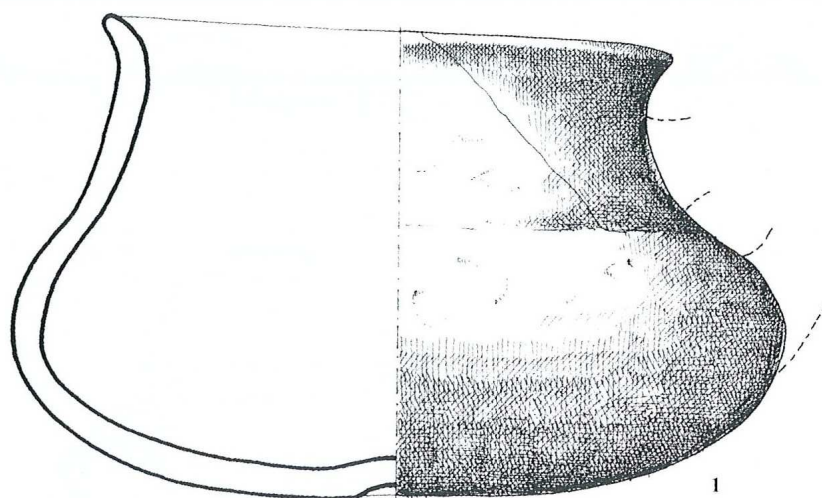

T.6

R. KATIĆ ET AL. 99/II

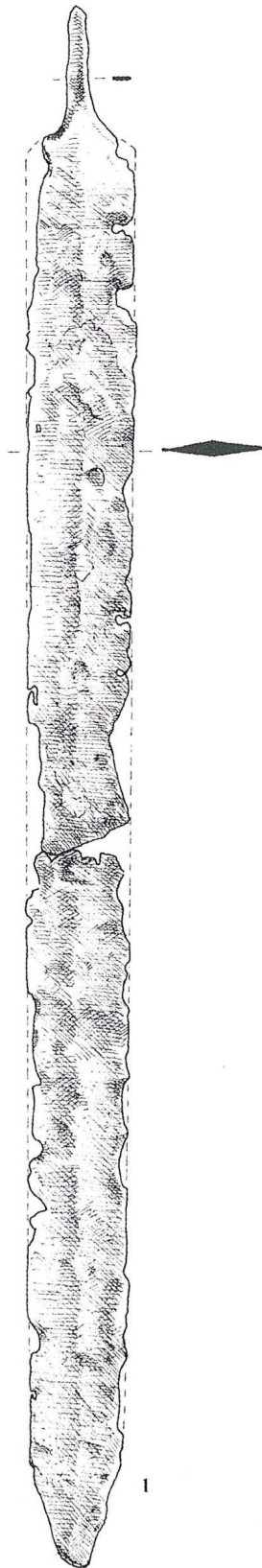
T.7

RIKETA STV 99/E

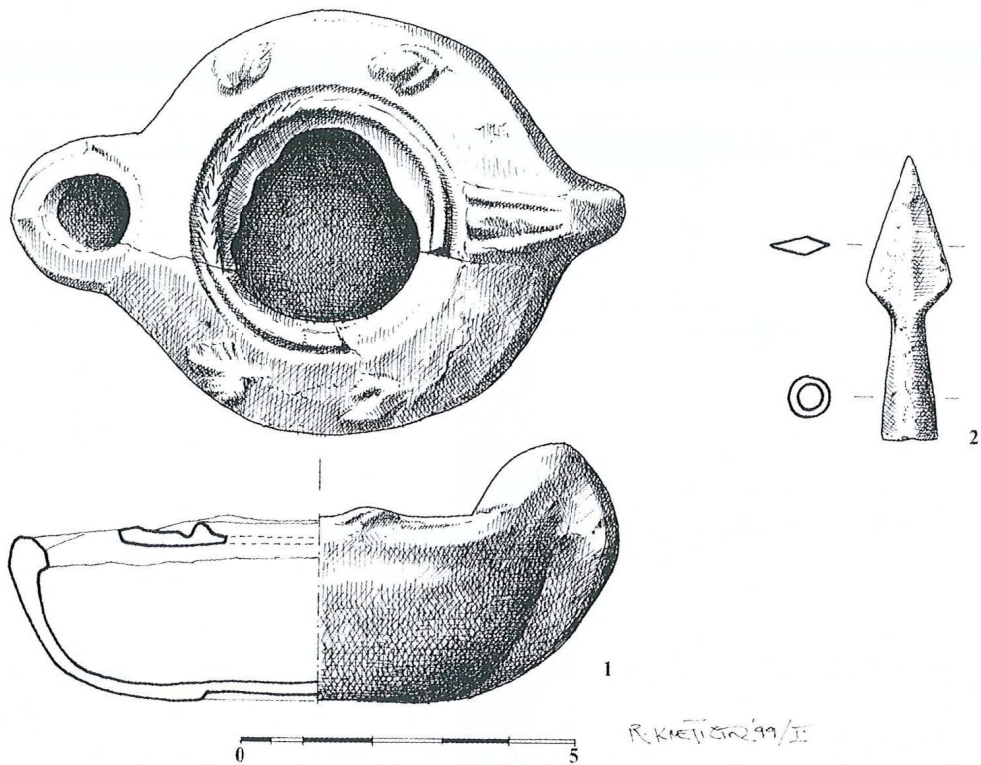
T.8

0 5 10 cm

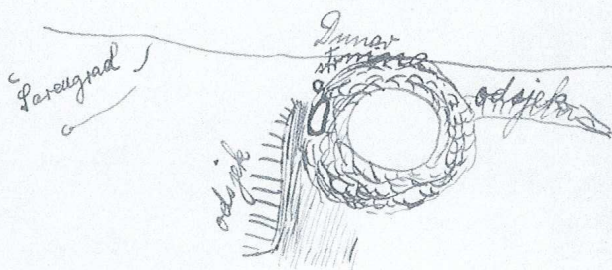
R. KUŠTURA

T.9

Sk. IV. 23.

Šarengrad . Na istočnoj strani ima čunjasti mali, ali strani brčuljak Gradac (Gradina) sa dubokim suncem naokolo i strnim suncem na zapadnoj strani. Viciina po prilici 25-30 m nad cestom . Promjer na brčuljku 9-10 m. Arsenić je pokušao kopati, te je gore našao komadića kamena i ciglje i školjka, a na obronku vijepica.

Moguće je pomisliti na rimsku stražarnicu, koja je imala pogled u berbersku zemlju. —

3

POPIS KRATICA USTANOVA

AMZ	Arheološki muzej u Zagrebu
MGI	Muzej grada Iloka
NMB	Narodni muzej Beograd
ZFSS	Zbirka Franjevačkog samostana u Šarenggradu

LITERATURA

- BAČKAROV, Samo, 1979., Predmeti od kosti i roga u preneolitu i neolitu Srbije, *FAI* II.
- BADER, Tiberiu, 1983., Die Fibeln in Rumänien, *PBF*, XIV/6.
- BALEN-LETUNIĆ, Dubravka, 1981., Kameno oružje i oruđe s područja Hrvatskog Zagorja - Zbirka Pečornik, *God GMV* 6, 5-16.
- 1996., Pretpovijesna naselja i nekropola vukovarske Lijeve Bare, u: Ž. Demo, Vukovar Lijeva Bara, katalog izložbe, Zagreb, 32-33.
- BATOROVIĆ, Mato, 1981., Novi arheološki nalazi u Iloku, *GSM* 42, 19-21.
- 1983., Arheološka istraživanja u iločkoj tvrđavi, *Bilten AASB* 17, 52-57.
- BISHOP, Mike C. - COULSTON, John C., 1993., Roman military equipment, London.
- BRUNŠMID, Josip, 1899.-1900.a, Prehistorijski predmeti željeznoga doba iz Šarengrada u srijemskoj županiji, *VHAD* 4, 59-67.
- 1899.-1900.b, Latenski mač iz Šarengrada, *VHAD* IV, 68-70.
- COULSTON, John C., 1985., Roman archery equipment, *BAR* 275, 220-367.
- DIMITRIJEVIĆ, Stojan, 1956., Prilog daljem upoznavanju Vučedolske kulture, *OpA* 1, 5-56.
- 1962., Prilog stupnjevanju badenske kulture u sjevernoj Jugoslaviji, *ARR* 2, 239-261.
- 1966., Arheološka iskopavanja na području vinkovačkog muzeja, rezultati 1957.-1965., *AMC* 1, Vinkovci.
- 1968., Sopotsko-lendelska kultura, *Monographiae archaeologicae* 1, Zagreb.
- 1969.a, Starčevačka kultura u slavonsko-srijemskom prostoru i problem prijelaza starijeg u srednji neolit u srpskom i hrvatskom Podunavlju, u: Simpozij neolit i eneolit u Slavoniji, Vukovar 4-5. 6. 1966., Vukovar 1969., 9-96.
- 1969.b, Das Neolithikum in Syrmien und Nordwestkroatien - Einführung in den Stand der Forschung, *AI* 10, Beograd 1969., 39-76.
- 1979.a, Sjeverna zona - neolit u centralnom i zapadnom dijelu sjeverne Jugoslavije, *PJZ* II, 229-360.
- 1979.b, Badenska kultura, *PJZ* III, 183-234.
- 1979.c, Vučedolska kultura i vučedolski kulturni kompleks, *PJZ* III, 267-341.
- 1979.d, Arheološka topografija i izbor arheoloških nalaza s vinkovačkog tla, u: Corolla memoriae Iosepho Brunšmid dicata, Izd. *HAD* 4, Vinkovci, 133-282.
- 1982.a, Die frühe Vinkovci Kultur und ihre Beziehungen zum Vučedoler Substrat im Lichte der Ausgrabungen in Vinkovci (1977./78.), *OpA* 7, 7-36.
- 1982.b, Zu einigen chronologischen Fragen des panonischen Äneolithikums, *Germania* 60/2, 426-458.
- DIZDAR, Marko, 1996., Brončanodobno naselje u Vinkovcima - Duga ulica br. 23, *OpA* 20, 7-38.
- DUMITRESCU, Vladimir, 1968., La necropole tumulaire du premier age du fer de Basarabi (Dep. de Dolj, Oltenie), *Dacia* XII, 177-260.
- DURMAN, Aleksandar, 1998., Put do novca kroz prapovijest, u: Dvije tisuće petsto godina kulture štednje i novčarstva na povijesnom Hrvatskom tlu, Zagreb, 16-20.
- FORENBAHER, Stašo, 1988., On "Pseudoprotovillanova" Urns in Yugoslav Danube Area, *OpA* 13, 23-41.
- GABROVEC, Stane, 1970., Dvozmakaste ločne fibule, *GCBI* 8/6, Sarajevo, 5-66.
- GARAŠANIN, Milutin, 1950., Sekire s otvorom za držalje u Umetničkom muzeju u Beogradu, *Muzeji* 5, Baograd, 87-105.
- 1954., Schaftlochaxte aus Kupfer in den Sammlungen serbischer Museen, *BRGK* 38 (1951.-1953.), 61-76.

- GJIPANOVIĆ, Stjepan, 1901., Šarengrad u: Izvještaji muzejskih povjerenika i prijatelja, *VHAD* n.s. V, 250.
- HOFFILLER, Viktor, 1938., Dalj, *CV4* 2, Beograd.
- MAJNARIĆ-PANDŽIĆ, Nives, 1966.-68., Tračko-kimerijska ostava iz Iloka, *RadVM* 15-17, 31-42.
- 1970., Keltsko-latenska kultura u Slavoniji i Srijemu, *AMC* 2.
- 1972.-73., Kasnolatenski keltski grobovi iz Sotina, *VAMZ* 3.s. VI-VII, 55-71.
- 1984., Srednje brončano doba u istočnoj Slavoniji, u: Arheološka istraživanja u istočnoj Slavoniji i Baranji, Znanstveni skup, Vukovar 6-9. 10. 1981., *Izd. HAD* 9, (1981.), 1984., 63-90.
- MARIĆ, Ruža, 1987., Rezultati arheoloških istraživanja na području iločke tvrđave 1980-1985. godine, Tvrđava-Ilok, katalog izložbe, Ilok 1987., 3-5.
- MARKOVIĆ, Zorko, 1994., Sjeverna Hrvatska od neolita do brončanog doba, Koprivnica.
- MEDOVIĆ, Predrag, 1978., Naselja starijeg gvozdenog doba u jugoslavenskom Podunavlju, *DisMon SADJ* XXII, Beograd.
- METZNER-NEBELSICK, Carola, 1992., Gefäße mit basaraboider Ornamentik aus Frög, u: Festschrift zum 50 jährigen Bestehen des Institutes für Ur-und Frühgeschichte der Leopold-Franzens-Universität Innsbruck, 349-384.
- 1996., Die Urnenfelder- und Hallstattzeit in Südostpannonien - eine Region im Spannungsfeld zwischen Osthallstattkreis, karpatenländisch-balkanischer Eisenzeit und Steppenkultur, u: Die Osthallstattkultur, Akten des Internationalen Symposiums, Sopron 1994., Jerem/Lippert, *Archaeolingua* 7, Budapest, 283-314.
- MÜLLER-KARPE, Hermann, 1959., Beiträge zur Chronologie der Urnenfelderzeit nördlich und südlich der Alpen, *RGF* 22, Berlin.
- PINTEROVIĆ, Danica, 1968., Limesstudien in der Baranja und in Slawonien, *AI* IX, 55-82.
- POPOVIĆ, Petar - VUKMANOVIĆ, Mira, 1998., Vajuga - Pesak nekropola starijeg gvozdenog doba, Đerdapske sveske, Posebna izdanja 3, Beograd.
- ŘÍHOVSKÝ, Jíri, 1972., Die Messer in Mahren und dem Ostalpengebiet, *PBF*, VI/1.
- SCHMIDT, Richard R., 1945., Die Burg Vučedol, Zagreb.
- SREJOVIĆ, Dragoslav, 1979., Protoneolit - Kultura Lepenskog vira, *PJZ* II, 33-76
- ŠIMIĆ, Jasna, 1993., Kontinuitet nastanjivanja tijekom brončanog doba u sjeveroistočnoj Slavoniji, u: Arheološka istraživanja u Slavonskom Brodu i brodskom posavlju, Znanstveni skup, Slavonski Brod 18.-20.10. 1988., *IzdHAD* 16, (1991.), 127-148.
- 2001., (1996.-98.), Brončano i starije željezno doba na području grada Osijeka, *OZ* 24-25, 23-42.
- TASIĆ, Nikola, 1979., Kostolačka kultura, *PJZ* III, 235-266.
- TERŽAN, Biba, 1990., Starejša železna doba na Slovenskem Štajerskem, *KinM* 25, Ljubljana.
- VIKIĆ, Branka, 1971., Antičke svjetiljke u Arheološkom muzeju u Zagrebu, *VAMZ* 3. s. V, 97-182.
- VINSKI-GASPARINI, Ksenija, 1973., Kultura polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj, Monografije Filozofskog fakulteta u Zadru 1, Zadar.
- 1974., Fibule u obliku violinskog gudala u Jugoslaviji, *VAMZ* 3.s. 8, 1-28.
- 1983.a, Kultura polja sa žarama sa svojim grupama *PJZ* IV, 547-646.
- 1983.b, Ostave s područja kulture polja sa žarama, *PJZ* IV, 647-667.
- VINSKI, Zdenko, 1955., "Tračko-kimerijski" nalaz Adaševci u Srijemu, *RadVM* 4, 27-42.
- VINSKI, Zdenko - VINSKI-GASPARINI, Ksenija, 1962., O utjecajima istočno-alpske halštatske kulture i balkanske ilirske kulture na slavonsko-srijemsko Podunavlje, *ARR* 2, 263-293.
- VISY, Zsolt, 1988., Der pannonische Limes in Ungarn, Budapest.
- VULPE, Alexandru, 1970., Die Äxste und Beile in Rumänien I, *PBF* IX/2.
- ŽERAVICA, Zdenko, 1993., Äxte und Beile aus Dalmatien und anderen Teilen Kroatiens, Montenegro, Bosnien und Hercegovina, *PBF* IX/18.

KRATICE

AI	Archaeologia Iugoslavica, Beograd	Germania	Anzeiger der Römisch-Germanischen Kommission der Deutschen Archäologischen Instituts, Frankfurt a/M., Berlin.
AMC	Acta Musei Cibalensis, Vinkovci		
ARR Zagreb	Arheološki radovi i rasprave,	GodGMV	Godišnjak Gradskog muzeja Varaždin, Varaždin
BAR	British Archaeological Report, International Series, Oxford	GSM	Glasnik Muzejskog društva Slavonije i Baranje, Vukovar
Bilten AASB	Bilten (Amaterska arheološka sekcija jugozapadne Bačke), Odžaci	IzdHAD	Izdanja Hrvatskog arheološkog društva, Zagreb
BRGK	Bericht der Römisch-Germanischen Kommission, Berlin	KinM	Katalogi in Monografije, Ljubljana
CVA	Corpus vasorum antiqvorum, Beograd	OpA	Opuscula archaeologica, Zagreb.
Dacia	Daca, Bukurešt	OZ	Osječki zbornik, Osijek.
DissMon SADJ	Disserationes et Monographiae Saveza arheoloških društava Jugoslavije, Beograd.	PBF	Prähistorische Bronzefunde, München
DisMonZ	Disertacije i monografije, Arheološki zavod Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.	PJZ	Praistorija jugoslavenskih zemalja, Sarajevo
FAI	Fontes Archaeologiae Iugoslaviae, Beograd	RGF	Römisch-Germanische Forschungen, Frankfurt a. Mei
GCBI	Godišnjak Centra za balkanološka ispitivanja Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo	RadVM	Rad vojvodanskih muzeja, Novi Sad
		VAMZ	Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu, Zagreb
		VHAD	Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva, Zagreb

THE CONTRIBUTION TO THE ARCHAEOLOGICAL TOPOGRAPHY OF THE ŠARENGRAD REGION

SUMMARY

This review of the archaeological finds and sites around Šarengrad besides already published ones contains unreleased materials dating back from prehistory and ancient times from the collection of three institutes: the museum collection of the Franciscan monastery in Šarengrad, the City Museum of Ilok and the Archaeological Museum of Zagreb. Although it is not complete as the title also suggests,

Šarengrad has proved an outstanding archaeological site thanks to quality and excellence of finds that derive from various sites in its region. Since it is, together with Ilok, the easternmost point in Croatia, a thorough research could collect much more data about cultures of the ancient times: Eneolithic, the Bronze and Iron Age as well as give an insight into the way of life along Pannonian border during the ancient period.